

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

ออกแบบและพัฒนาโดย

อาจารย์วัฒนา บุญวิรัตน์

วิทยาลัยเทคนิคคูคต

ในการเกิดอุบัติเหตุแต่ละครั้ง จะก่อให้เกิดความสูญเสีย ทั้งทางด้านทรัพย์สินและเกิดความพิการ ตลอดจนมีการเสียชีวิตเป็นอัตราที่สูงในแต่ละปี

จากความพิการและการเสียชีวิตนั้น การเคลื่อนย้าย หรือนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาลอย่างถูกวิธีและทันเวลา ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ความพิการ หรือการเสียชีวิตลดน้อยลงได้

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อผู้เรียนศึกษาบทเรียนนี้จบแล้วผู้เรียนควรมี

ความสามารถดังนี้

- บอกความหมายของการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยได้
- บอกความสำคัญของการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยได้
- อธิบายหลักการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยได้
- อธิบายวิธีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยได้
- เลือกวิธีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยได้ถูกต้องเหมาะสม
และปลอดภัย
- บอกถึงประโยชน์การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยได้อย่าง
ถูกต้อง

ความหมายของการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเป็นการยก แแบก หาม หรือรอกผู้ป่วยเพื่อให้ผู้ป่วยพ้นจากจุดเกิดเหตุ หรือเพื่อทำการช่วยเหลือปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้สะดวกยิ่งขึ้น ก่อนที่จะนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาล

หลักการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

ในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเพื่อให้เกิดความปลอดภัย ต้องคำนึงถึงหลักการในการเคลื่อนย้ายดังนี้

1. ผู้ทำการช่วยเหลือต้องมีสติ ไหวพริบ ในการตัดสินใจและปฏิบัติอย่างรวดเร็ว
2. ต้องตรวจสอบว่าผู้ป่วยรู้สึกตัวหรือไม่ บาดเจ็บที่ส่วนใดของร่างกาย
3. ต้องเคลื่อนย้ายผู้ป่วยด้วยความนุ่มนวลระมัดระวัง ไม่ทำให้ผู้ป่วยเกิดความเจ็บปวดมากยิ่งขึ้น
4. ต้องระลึกเสมอว่าผู้ป่วยต้องอยู่ในท่านอนราบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
5. เลือกใช้วิธีการและอุปกรณ์ในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยที่เหมาะสม เพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วยและผู้ช่วยเหลือ

วิธีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

วิธีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบ่งได้ 2 วิธี คือ

1. ไม่ใช้อุปกรณ์ช่วย
2. ใช้อุปกรณ์ช่วย

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ช่วย ยังแบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆดังนี้

1.1 วิธีลาก

1.2 วิธีคนดับเพลิง

1.3 วิธีพยุง

1.4 วิธีหิ้วหลัง

1.5 วิธีแบก

1.6 วิธีอุ้ม

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีลาก

วิธีลากผู้ป่วยแบบนี้เป็นการลากผู้ป่วยไปตามพื้นโดยไม่ต้องยกผู้ป่วยขึ้นในกรณีที่ไม่สามารถลุกขึ้นได้และต้องลากให้พ้นจุดอย่างรวดเร็วโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ให้ผู้ปฐมพยาบาลนั่งยองๆ อยู่ด้านหลังศีรษะของผู้ป่วยแล้วจับแขนของผู้ป่วยงอพาดบนทรวงอก
2. สอดมือใต้ไหล่ของผู้ป่วยและยึดรักแร้ไว้ให้ศีรษะของผู้ป่วยอยู่ระหว่างปลายแขนทั้ง 2 ข้างของผู้ช่วยเหลือแล้วจึงลากผู้ป่วยไปตามพื้น
3. ใช้ผ้าห่ม เสื้อ ผ้ายางหรือแผ่นกระดาน รองลำตัวผู้ป่วยเพื่อลดอันตรายในการลาก

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีคนดับเพลิง

เป็นวิธีช่วยเหลือในขณะเกิดเพลิงไหม้ผู้ป่วยมักหมดสติ ในการเคลื่อนย้ายทำได้ดังนี้

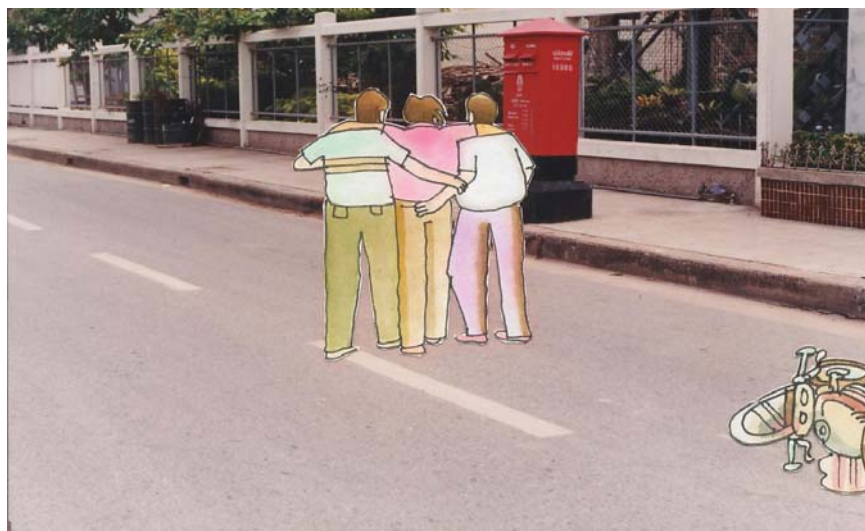
1. ให้ผู้ป่วยนอนหงายมัดข้อมือทั้งสองข้างด้วยเชือกหรือผ้าเช็ดหน้า
2. สอดศีรษะของผู้ช่วยเหลือเข้าไปในแขนของผู้ป่วยพร้อมมือข้างหนึ่ง ประคองไหล่ของผู้ป่วยไว้และคลานออกจากที่เกิดเหตุ
3. เมื่อลงบันไดให้คลานถอยหลังมือทั้งสองข้าง ประคองรักแร้ของผู้ป่วย

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีพยุง

วิธีนี้ใช้สำหรับผู้ป่วยที่เดินได้ โดยมีขั้นตอนการช่วยเหลือดังนี้

1. ไม่ควรใช้กับผู้ป่วยบริเวณแขน
2. ให้ผู้ช่วยเหลือยืนชิดทางด้านข้างผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บ
3. นำแขนของผู้ป่วยขึ้นพาดบ่าของผู้ช่วยเหลือและจับยึดมือของผู้ป่วยไว้
4. ใช้มืออีกข้างหนึ่งโอบรอบเอวผู้ป่วย
5. ถ้ามีผู้ช่วยเหลือมากกว่าหนึ่งคนก็ใช้วิธีพยุงผู้บาดเจ็บด้วยคน 2 คนได้

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีให้ขี่หลัง

วิธีให้ผู้ป่วยขี่หลังนี้ ผู้ป่วยต้องมีรูปร่างเล็กและยังรู้สึกตัวดีอยู่ มีขั้นตอนการช่วยเหลือดังนี้

1. ให้ผู้ป่วยก้มหลัง แล้วใช้มือทั้งสองข้างพาดบนไหล่ของผู้ช่วยเหลือ
2. สอดแขนทั้งสองข้างของผู้ช่วยเหลือไปที่ขาพับ พร้อมกับจับมือทั้งสองข้างของผู้ป่วยไว้
3. เดินไปยังทิศทางที่ต้องการ

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีแบก

วิธีนี้ ใช้กับผู้ป่วยที่มีน้ำหนักเบาทั้งที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว มีขั้นตอนการช่วยเหลือดังนี้

1. กรณีที่ผู้ป่วยรู้สึกตัวให้ช่วยประคองลุกขึ้นแล้วจึงแบก
2. ถ้าผู้ป่วยไม่รู้สึกตัว ให้ผู้ป่วยนอนคว่ำแล้วจับศีรษะตั้งขึ้น
3. สอดแขนของผู้ช่วยเหลือเข้าใต้รักแร้ของผู้ป่วย ยกให้ผู้ป่วยอยู่ในท่าคุกเข่าก่อนแล้วจับขึ้นในลักษณะทำยีน
4. ใช้มือซ้ายของผู้ช่วยเหลือจับมือขวาของผู้ป่วยกางออก พร้อมย่อตัวให้ช่วงไหล่อยู่ในระดับท้องช่วงล่างของผู้ป่วย
5. สอดแขนขวาไปรอบๆขาของผู้ป่วยแล้วเอนตัวของผู้ป่วยพาดลงบนไหล่ขวาของผู้ช่วยเหลือ
6. ค่อยๆลุกยืนใช้มือขวาจับมือขวาของผู้ป่วยที่พาดอยู่บนไหล่อีกด้านหนึ่งของผู้ช่วยเหลือ ส่วนมือซ้ายปล่อยตามสบาย

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีอุ้ม

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยด้วยวิธีอุ้ม มี 3 วิธี ดังนี้

1. วิธีอุ้มด้วยคน 1 คน
2. วิธีอุ้มด้วยคน 2 คน
3. วิธีอุ้มด้วยคน 3 คน

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีอุ้มด้วยคน 1 คน

การอุ้มวิธีนี้ควรเป็นผู้ป่วยที่รู้สึกตัว ให้ใช้แขนข้างหนึ่งสอดใต้หลังบริเวณไหล่ขวาของผู้ป่วย อีกมือหนึ่งสอดใต้ขาบริเวณขาพับทั้งสองข้าง ผู้ป่วยกอดคอผู้ช่วยเหลือไว้ แล้วยกผู้ป่วยขึ้น ยึดหลังให้ตรง แล้วอุ้มเดินตามที่ต้องการ

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีอุ้มด้วยคน 2 คน

แบ่งออกเป็น 3 วิธี ดังนี้

แบบประสาน 2 มือ

แบบประสาน 4 มือ

แบบหัวเรือท้ายเรือ

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีอุ้มด้วยคน 2 คน

แบบประสาน 2 มือ

วิธีนี้ใช้กับผู้ป่วยที่หมดสติ หรือแขนหัก ซึ่งมีขั้นตอนในการช่วยเหลือดังนี้

1. ผู้ช่วยเหลือนั่งย่อเข่าลง โดยอยู่คนละด้านของผู้ป่วย หันหน้าเข้าหากันให้ผู้ป่วยอยู่ในถ้ำนั่ง แล้วใช้แขนของผู้ช่วยเหลือทั้งคนโอบหลังและจับยึดเสื้อผู้ป่วยไว้

2. ยกขาผู้ป่วยขึ้นเล็กน้อย สอดแขนของผู้ช่วยเหลือทั้ง คนบริเวณต้นขา แล้วจับยึดมือกันไว้ให้แน่น

3. ค่อยยกผู้ป่วยขึ้นและก้าวเดินไปพร้อมกัน

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีอุ้มด้วยคน 2 คน

แบบประสาน 4 มือ

วิธีอุ้มแบบประสานสี่มือใช้สำหรับผู้ป่วยที่รู้สึกตัว โดยมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

1. ผู้ช่วยเหลือทั้งสองคนยืนหันหน้าเข้าหากันและใช้มือทั้ง 2 ข้างของแต่ละคนมาประสานร่วมกันเป็นที่นั่ง
2. การประสานมือ โดยใช้มือขวาจับข้อมือซ้ายของผู้ช่วยเหลือแต่ละคน แล้วใช้มือซ้ายไปจับข้อมือขวาของผู้ช่วยเหลืออีกคนหนึ่ง
3. นั่งย่อตัวลงแล้วให้ผู้ป่วยใช้แขนโอบรอบคอผู้ช่วยเหลือทั้ง 2 คนไว้ และนั่งลงบนมือที่ประสานกันอยู่
4. ผู้ช่วยเหลือค่อยๆลุกขึ้นยืนและเดินไปพร้อมๆกัน

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีอุ้มด้วยคน 2 คน

แบบหัวเรือท้ายเรือ

วิธีนี้ใช้ได้กับผู้ป่วยที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวมีขั้นตอนปฏิบัติการดังนี้

1. ผู้ช่วยเหลือทั้งสองคน ช่วยผู้ป่วยให้ลุกขึ้นนั่ง พับแขนมาพาดที่ทรวงอกของผู้ป่วย คนหนึ่งอยู่ทางด้านหลังของผู้ป่วย สอดแขนลอดผ่านใต้รักแร้ไปจับยึดข้อมือที่พาดบนทรวงอกของผู้ป่วยไว้
2. อีกคนหนึ่งให้อยู่ทางข้างของผู้ป่วย สอดแขนข้างหนึ่งโอบหลังผู้ป่วย ส่วนแขนอีกข้างหนึ่งสอดใต้ขาพับ
3. ยกผู้ป่วยขึ้นพร้อมๆกัน เดินยังทิศทางที่ต้องการ

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแบบไม่ใช้อุปกรณ์ โดยวิธีอุ้มด้วยคน 3 คน

วิธีอุ้มด้วยคน 3 คน เป็นการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยที่บาดเจ็บรุนแรง
หมดสติ หรือบาดเจ็บที่ขา
มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1. ให้ผู้ช่วยเหลือทั้ง 3 คน นั่งคุกเข่าข้างลำตัวผู้ป่วยข้างเดียวกัน จับ
แขนผู้ป่วยวางพาดลำตัวไว้
2. ให้คนที่ 1 เอามือสอดไปรองรับใต้ศีรษะและไหล่ของผู้ป่วย คนที่
2 สอดมือไปรองรับใต้ลำตัวเหนือเอวและใต้โคนขา คนที่ 3 สอดมือไป
รองรับบริเวณขาพับและน่องบริเวณหน้าแข้ง
3. ยกผู้ป่วยขึ้นพร้อมๆกัน ให้อยู่ในลักษณะชันเข่าข้างหนึ่งไว้แล้วลุก
ขึ้นยืนพร้อมๆกัน

แบบฝึกหัดหลังบทเรียน

ความหมายและความสำคัญ

ให้ผู้เรียนคลิกลงในช่อง หน้าข้อที่กล่าวถูกต้อง

1. การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเป็นการนำผู้เจ็บป่วยออกจากจุดเกิดเหตุและปฐมพยาบาลเบื้องต้นก่อนนำส่งโรงพยาบาล
2. การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยสามารถกระทำได้โดย การใช้และไม่ใช้อุปกรณ์เข้าช่วยเหลือ
3. เราไม่ควรเข้าไปจุดเกิดเหตุเพื่อเคลื่อนย้ายผู้ป่วย เพราะไม่ใช่หน้าที่ และอาจทำให้ผู้บาดเจ็บกระทบกระเทือนมากยิ่งขึ้น
4. อาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจะมีย่อยลง ถ้ามีการเคลื่อนย้ายผู้เจ็บป่วยอย่างถูกต้องและทันเวลา
5. เมื่อพบผู้เจ็บป่วยควรโทรแจ้งตำรวจ และรอผู้เชี่ยวชาญมาช่วยนำผู้บาดเจ็บออกจากจุดเกิดเหตุ ไม่ควรเข้าไปช่วยเหลือเพราะอาจได้รับอันตราย
6. การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยจากจุดเกิดเหตุให้มีความปลอดภัย ช่วยลดปัญหาทางด้านสังคม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี
7. เราสามารถนำความรู้เรื่องการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะอุบัติเหตุเกิดขึ้นโดยมิได้คาดคิดมาก่อน
8. การเคลื่อนย้ายผู้เจ็บป่วยออกจากจุดเกิดเหตุเป็นการปฐมพยาบาลเบื้องต้นขั้นต้นตอนหนึ่ง
9. การประเมินสถานการณ์ของผู้เจ็บป่วยว่ามีอาการบาดเจ็บอย่างไร ด้วยความรอบคอบรวดเร็ว เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการเคลื่อนย้ายผู้เจ็บป่วย
10. การเคลื่อนย้ายผู้เจ็บป่วย เน้นความรวดเร็วในการส่งโรงพยาบาล ไม่จำเป็นต้องปฐมพยาบาล เพราะถ้าผู้เจ็บป่วยอาจเสียชีวิต

หลักการสำคัญของการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

ให้ผู้เรียนคลิกหน้าตัวเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ข้อใด ไม่ใช่ หลักการสำคัญของการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย
 - ก. ต้องมีสติ ไหวพริบที่ดี ในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย
 - ข. ต้องทำการปฐมพยาบาลทันที เพื่อลดอาการบาดเจ็บ
 - ค. ต้องเคลื่อนย้ายด้วยความนุ่มนวล ช้าๆ ระวังระวัง
 - ง. ต้องให้ผู้เจ็บป่วยอยู่ในท่านอนราบมากที่สุด
2. หลักการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ประการแรก ที่ควรคำนึงถึงคือข้อใด
 - ก. ต้องตรวจดูก่อนว่า ผู้ป่วยรู้สึกตัวหรือไม่
 - ข. การเคลื่อนย้ายให้ผู้ป่วยอยู่ในท่านอนราบ
 - ค. พิจารณาเลือกวิธีการเคลื่อนย้ายที่เหมาะสม
 - ง. ต้องมีสติ ไหวพริบดี ในการตัดสินใจและปฏิบัติการช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว
3. นอกจากความรวดเร็วในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแล้ว ควรคำนึงถึงสิ่งใดอีก
 - ก. ความปลอดภัย
 - ข. ความกระทบกระเทือน
 - ค. การทุเลาความเจ็บปวด
 - ง. ความสะดวกสบาย
4. ก่อนการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยต้องตรวจดูอาการบาดเจ็บของผู้ป่วยเพราะเหตุใด
 - ก. เพื่อแจ้งอาการบาดเจ็บ
 - ข. เพื่อปฐมพยาบาลได้ถูกต้อง
 - ค. เพื่อเลือกวิธีการเคลื่อนย้ายได้ถูกต้องปลอดภัย
 - ง. เพื่อแจ้งเจ้าหน้าที่ที่มาช่วยเหลือได้ถูกต้อง
5. จากคำกล่าว"ปลอดภัยไว้ก่อน" ข้อใดกล่าว ไม่ถูกต้อง ในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย
 - ก. ความรวดเร็วในการเคลื่อนย้าย ทำให้ผู้เจ็บป่วยมีความปลอดภัยมากที่สุด
 - ข. ต้องคิดและตัดสินใจให้ดีในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ถึงจะเสียเวลาไปบ้าง
 - ค. การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยที่ปลอดภัย ต้องให้ผู้ป่วยอยู่ในท่านอนราบมากที่สุด
 - ง. จะใช้อุปกรณ์หรือไม่ใช้อุปกรณ์เข้าช่วยก็ได้ เพื่อความรวดเร็วและปลอดภัย

วิธีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

ให้ผู้เรียนพิมพ์ตัวเลขจากคำตอบที่ถูกต้องลงในช่อง หน้าข้อคำถาม

คำถาม

- ___1. ผู้เจ็บป่วยต้องมีรูปร่างเล็ก น้ำหนักเบาและยังรู้สึกตัว
- ___2. ใช้กับผู้เจ็บป่วยที่เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ที่มีน้ำหนักเบา ทั้งรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว
- ___3. คล้ายคลึงกับการนั่งเก้าอี้
- ___4. ใช้ในกรณีผู้เจ็บป่วยไม่สามารถลุกขึ้นยืนได้เท่านั้น และช่วยให้พ้นจุดเกิดเหตุอย่างรวดเร็ว
- ___5. ผู้เจ็บป่วยที่รู้สึกตัวสามารถเดินได้ ไม่ควรใช้กับผู้บาดเจ็บที่แขน
- ___6. วิธีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยที่ใช้ในกีฬาฟุตบอลเป็นส่วนใหญ่
- ___7. สามารถดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มาใช้ในการเคลื่อนย้ายได้
- ___8. ใช้กับระยะทางใกล้ๆ ไม่ควรใช้กับรายที่กระดูกต้นคอ กระดูกสันหลังหัก ยกเว้นเหตุที่จำเป็น
- ___9. ใช้เคลื่อนย้ายโดยการขึ้นลงบันไดหรือตามเฉลียงต่างๆ
- ___10. เป็นการนำผู้เจ็บป่วยไปวางบนเปลหรือขึ้นรถพยาบาลซึ่งบาดเจ็บรุนแรง หมดสติ หรือบาดเจ็บที่ขา
- ___11. ผู้เจ็บป่วยนอนหงาย มัดข้อมือทั้ง 2 ข้าง แล้วสอดศีรษะผู้ช่วยเหลือระหว่างแขนทั้ง 2 ข้างของผู้เจ็บป่วย
- ___12. ผู้ช่วยเหลือ 3 คน นั่งคุกเข่าข้างลำตัวข้างเดียวกันของผู้เจ็บป่วย แล้วจับแขนผู้เจ็บป่วยวางบนลำตัวไว้
- ___13. ให้ผู้ช่วยเหลือ 3-4 คน ใช้วิธีการอุ้มผู้เจ็บป่วยประกอบการเคลื่อนย้าย
- ___14. เป็นการเคลื่อนย้ายผู้เจ็บป่วยไปตามพื้น ไม่ต้องยกตัวผู้เจ็บป่วยขึ้น
- ___15. ให้ผู้ช่วยเหลือทั้ง 2 คน ยืนหันหน้าเข้าหากัน แล้วใช้มือทั้ง 2 ข้างของแต่ละคนมาประสานกันเป็นที่นั่ง

คำตอบ

- ก. วิธีลาก
- ข. วิธีคนดับเพลิง
- ค. วิธีการพุง
- ง. วิธีการให้ขี่หลัง
- จ. วิธีการแบก
- ฉ. วิธีการอุ้ม
- ช. วิธีการใช้ผ้าห่ม
- ซ. วิธีการใช้เก้าอี้
- ณ. วิธีการใช้เปลหาม